

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Калюжна Т. Г.

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України, м. Київ, Україна, e-mail: tt-dd-kk@ukr.net

З переходом вітчизняної системи освіти на компетентнісну модель оцінювання результату підготовки фахівців, усе частіше вживається термін «професійна компетентність» [3], яка є досить складною інтегральною характеристикою особистості викладача закладу післядипломної педагогічної освіти. Професійну компетентність педагогічного персоналу, на думку дослідників, розглядаємо як універсальні компетенції якими є соціально-особистісні й загальнокультурні компетенції та загальнонаукові й інструментальні компетенції.

На думку дослідниці Н. Глебової, соціально-особистісна компетентність розглядається як ефективний процес соціальної взаємодії, відповідність властивостей особистості вимогам соціуму, розвиток і формування цієї компетентності є важливим напрямом у професійній освіті [1]. Науковець О. Субіна дає кілька визначень соціальної компетентності: в загальному, широкому і вузькому розумінні. За науковцем, соціальна компетентність у широкому розумінні – та, що дає змогу людині ефективно реалізувати соціальні функції в межах соціальних норм. У вузькому розумінні – це здатність людини до ефективної взаємодії з іншими людьми, щоб вирішувати професійні й особисті питання [6, с. 73-74].

Нам імponує думка дослідниці Д. Губаревої, яка пов'язує соціальну компетентність з групою «м'яких навичок» («soft skills»), що є основою для здобуття «hard skills», тобто професійних навичок, і зазначає, що саме ця

компетентність, зумовлюючи гнучкість свідомості, є основою для формування особистості [2].

Отже, поняття «соціально-особистісна компетентність» педагогічного персоналу закладу післядипломної педагогічної освіти трактуємо як здатність встановлювати певну соціальну взаємодію з урахуванням позицій інших особистостей, що спрямована на співпрацю, роботу в команді, прояв комунікативних навичок, вміння приймати рішення, усвідомлювати власні потреби і цілі, визначати особистісні ролі в суспільстві.

Викладач закладу післядипломної освіти зі сформованими соціально-особистісними й загальнокультурними компетенціями: розуміє високу соціальну значимість і відповідальність своєї професії, як представника інтелектуальної еліти суспільства, має високу мотивацію до виконання професійної діяльності; володіє культурою мислення, здатний до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановки мети та вибору шляхів її досягнення, вміє логічно правильно, аргументовано і ясно будувати усну і письмову мову; має сформовану гуманістичну позицію щодо довілля; транслює у процесі життєдіяльності навички гуманітарної культури; готовий до соціальної взаємодії зі слухачами, колегами та іншими людьми на основі прийнятих у суспільстві моральних і правових норм, виявляє повагу до людей, толерантність до іншої культури; знає свої права і обов'язки як громадянина своєї країни; вміє використовувати правові документи у своїй професійній діяльності; здатний постійно вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень, готовий до підвищення своєї кваліфікації і майстерності; здатний до самостійного вивчення нових методів дослідження, до організації дослідницької діяльності, спрямованої на вдосконалення післядипломної освіти; готовий до активного спілкування і професійної взаємодії з колегами в науково-педагогічних сферах діяльності; здатний використовувати на практиці навички та вміння управління колективом слухачів, формувати сприятливий соціально-психологічний клімат у навчальній групі слухачів; готовий до вирішення конфліктних ситуацій у групах слухачів, у

взаємодії з окремими слухачами; здатний надавати особистим прикладом позитивний вплив на молодь, транслуючи навички морально-психологічного здоров'я; здатний брати на себе всю повноту відповідальності за здоров'я слухачів під час занять, практик та інших видів навчальної роботи [6].

На думку дослідниці А. Левківської, загальнонаукові та інструментальні компетентності забезпечують професійну мобільність викладача, який сьогодні повинен швидко переорієнтуватися на новий, нетрадиційний шлях надання освітніх послуг і спроможний прийняти виклик – дистанційне навчання. Інструментальні компетентності викладача включають в себе особливості, що вирізняють їх серед інших компетентностей:

- багатofункціональність (відображають якості і здібності особистості, які є цінними в будь-якій професійній діяльності та у повсякденному житті і забезпечують нормальну життєдіяльність людини в соціумі);

- фундаментальність (є основою для спеціальних компетентностей, зокрема, стратегічної – формування здібностей і навичок, необхідних для успішного освоєння спеціальними, професійними компетентностями);

- метапредметність та міждисциплінарність (не відносяться до певної дисципліни /фаху та дозволяють вирішувати цілу низку завдань у різних ситуаціях, не тільки в навчальному закладі, на роботі, але і в побуті, в різних сферах суспільного життя.

Інструментальні компетентності можна назвати «ключами-помічниками» у знаходженні розумного виходу із проблемної ситуації:

- багатовимірність (включають в себе низку розумових процесів, комунікативних, творчих, аналітичних і соціальних умінь);

- інтегрований характер та єдність складових її компонентів.

Наявність вищевказаних компетентностей у викладача робить його конкурентоспроможним у складних реаліях розвитку нашої країни, навіть в умовах карантинних заходів [5].

Отже, розвиток професійних компетентностей педагогічного персоналу закладу післядипломної педагогічної освіти є постійним взаємообумовленим і

взаємодоповнюваним процесом, для реалізації якого необхідна педагогічна технологія, зорієнтована на самоосвіту, саморозвиток, самореалізацію особистості викладача закладу післядипломної освіти.

Література

1. Глебова Н.І. (2019). Специфіка соціальної компетентності фахівців водного транспорту в умовах сучасного ринку праці: дис. ... д-ра соц. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Класичний приватний університет, Запоріжжя. 473 с. 11.
2. Губарева Д. В. (2020). Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». С. 27–34.
3. Лебедик Л. В. (2017). Компетентнісний підхід до проектування системи підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Дидаскал : часопис / О. Ільченко (гол. ред.) ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. заг. педагогіки та андрагогіки. Полтава. С. 154–158.
4. Левківська А. Л. (2020). Забезпечення мобільності викладача шляхом інструментальних та загальнонаукових компетентностей в умовах дистанційного навчання. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua>
5. Стрельников В. (2020). Складники особистісно-професійної компетентності викладача закладу післядипломної освіти. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1400/1/6_PDF_%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf
6. Субіна О.О. (2015). Формування соціальної компетентності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей в умовах магістратури: дис. канд. пед. наук / Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ. 248 с.